

і установ, що забезпечують матеріальні і соціально-культурні умови відтворення туристичного продукту.

Розвиток і удосконалення інфраструктури туризму Тернопільської області вимагає скоординованої діяльності державних, регіональних і приватних структур щодо:

- реалізації практичних заходів, спрямованих на збільшення виробничої потужності та пропускну здатності об'єктів інфраструктури;
- безперервного, збалансованого і узгодженого вдосконалення і розвиток елементів інфраструктури туризму області;
- створення привабливого інвестиційного клімату;
- підвищення якості послуг і конкурентоспроможності підприємств;
- подолання територіальних і відомчих бар'єрів;
- ефективного використання туристичних ресурсів регіону;
- вдосконалення управління туристським комплексом.

Список використаних джерел:

1. Офіційний сайт Всесвітньої туристичної організації ООН (ЮНВТО):
<http://www2.unwto.org/content/why-tourism>.
2. Офіційний сайт Регіонального інформаційного порталу «Тернопільщина»:
<http://irp.te.ua>
3. Офіційний сайт Державної служби статистики: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
4. Офіційний сайт Головного управління статистики у Тернопільській області:
<http://www.te.ukrstat.gov.ua>.

УДК 631.15:338.33

Кошкалда Ірина, д.е.н., професор
Трегуб Олена, здобувач
Харківський національний аграрний університет ім. В. В. Докучаєва,
м. Харків, Україна

**ОЦІНКА ГАРМОНІЙНОСТІ СТРУКТУРИ ЗЕМЕЛЬНОГО ФОНДУ
НАЦІОНАЛЬНОГО ТА РЕГІОНАЛЬНОГО РІВНІВ УПРАВЛІННЯ ЗЕМЕЛЬНИМИ
РЕСУРСАМИ**

Koshkalda Iryna, Dr. Econ. Sc., Professor
Tregub Olena, Researcher

**EVALUATION OF HARMONY LAND FUND STRUCTURE OF NATIONAL AND
REGIONAL LAND MANAGEMENT**

Ефективне використання головного засобу виробництва – землі, є основою для збільшення кількості та покращання якості продукції рослинництва й тваринництва, що є

головним завданням сільського господарства. Проте для створення засад сталого та еволюційного розвитку сільськогосподарських підприємств, товаровиробникам необхідно знайти баланс між отриманням економічної вигоди від результатів діяльності, забезпеченням населення якісним продовольством та раціональним, ефективним та екологічно стабільним використання земельних ресурсів. Для ефективного функціонування економічної системи регіонального та національного рівнів, взаємовідносини між цими векторами розвитку сільськогосподарських підприємств мають бути узгодженими, збалансованими та гармонізованими.

Гармонія – це ані крайність, ані консенсус, ані перемога чи поразка тих чи інших сил. Гармонія це в першу чергу співпраця, синтез, сумісна еволюція. Це не консонанс, не дисонанс, а їх збалансоване співвідношення у певний період часу. До оцінки гармонійності структури земельного фонду локального, регіонального та національного рівнів слід підходити комплексно, використовуючи основні, другорядні та допоміжні показники. Проте нині методичні та практичні підходи, які б відповідали цим критеріям, відсутні, що потребує пошуку нових, альтернативних підходів до оцінки гармонійності структур у сільськогосподарських підприємствах, наприклад, на основі структурної ентропії.

З погляду інформатики, ентропія – це ступінь неповноти, невизначеності знань, міра неупорядкованості (невизначеності) складної соціально-економічної системи [1]. Ентропія вимірюється від 0 до 1. Цей інтервал можна розділити на дві частини. Перша частина з інтервалом від 0 до 0,382 характеризує рівень невизначеності системи, а друга, від 0,382 до 1 – структуру системи. Поділ інтервалу у співвідношенні 0,382:0,618 називається Золотим перетином та є характеристикою гармонійного стану системи [2].

Дослідження показали, що на національному та регіональному (Харківська область) рівні управління земельними ресурсами площа ріллі не є сталою: до 2013 р. спостерігалася тенденція до зменшення загальної площі ріллі та до збільшення зібраної площі. У 2014 р. частка зібраної площі у співвідношенні до загальної площі ріллі на національному рівні зменшилася з 94,8% у 2013 р. до 87,68% у 2014 р., на регіональному ж рівні цей показник зменшився відповідно з 99,6 до 93,86%, що є найменшим показником по Харківській області за досліджувані роки. У 2014 р., в порівнянні з іншими роками періоду дослідження, збільшилася частка зібраних площ під ріпаком, тому ентропійний показник структури зібраних площ ($E(t)_{\text{зп}}$) на національному рівні знизився до показника 2010-2011 рр. ($E(t)_{\text{зп}}=0,15$), а по Харківській області досяг найнижчого значення за досліджуваний період ($E(t)_{\text{зп}}=0,13$). Водночас частка зібраних площ під овочами, баштанними та кормовими культурами все ще залишається незначною та має тенденцію до зменшення.

Аналіз структури земельного фонду Харківської області [3] показав, що 78,8% території області займають сільськогосподарські угіддя, лісами та лісовкритими площами зайнято на 4,3% меншу площу ніж по Україні, а саме 13,3% від загальної площі області. Забудовані землі займають 3,9% від загальної площі області, болота – 1%, піски та інші відкриті землі без рослинного покриву – 1,1%, а під водою знаходиться 1,9% території області. Таким чином, сільськогосподарська освоєність у Харківській області, так само, як і по Україні, перевищує екологічно допустимі норми. Окрім того, співвідношення ландшафтів по Харківській області не є оптимальним та не відповідає нормативам створення екологічної мережі України.

Сучасний стан використання земельних угідь Харківської області не відповідає вимогам раціонального природокористування, оскільки порушено екологічно допустиме співвідношення площ природних кормових угідь та ріллі, що негативно впливає на показник стійкості агроландшафту. Значення ентропії за структурою земельного фонду України має незначну тенденцію до зниження, зумовлену зменшенням площ сільськогосподарських угідь та збільшенням лісовкритих площ. По Харківській області, незважаючи на незначне зменшення площ сільськогосподарських угідь, ентропія протягом періоду дослідження знаходиться у гармонійному діапазоні від 0,382 до 0,618 та коливається в межах від 0,565 до 0,569.

Проте у внутрішній структурі земельного фонду національного та регіонального рівнів існують протиріччя, які в першу чергу проявляються у перевищенні екологічно допустимого рівня сільськогосподарської освоєності земель, яка протягом проведення земельної реформи залишається майже незмінною. На підтвердження цьому слугують дані аналізу відповідності структури земельного фонду України та Харківської області вимогам загальнодержавної [4] та регіональної [5] Програм формування національної екологічної мережі. Так, під землями, які є складовими частинами національної екологічної мережі, нині знаходиться 38,2% земельного фонду України та 30,8% території Харківської області.

У результаті втілення заходів загальнодержавної та регіональної Програм створення екологічної мережі, частка цих площ має збільшитись до 41,69 та 33,99% відповідно. Збільшення площ земель, які є складовою національної екологічної мережі має відбуватися за рахунок вилучення деградованих та малопродуктивних орних земель із сільськогосподарського виробництва, а також ділянок, які втратили природний стан і становлять підвищену небезпеку для збереження навколишнього середовища – із промислового виробництва, також планується збільшити площі під сіножатями і пасовищами: на 2,8 в.п. по Україні та на 0,54 в.п. по Харківській області.

У 2014 р. на національному рівні співвідношення природних ландшафтів та земель, які зазнали антропогенного впливу, становило 0,382:0,618, тобто з точки зору пропорцій «Золотого перетину» були структурно бездоганними, що є основою для стабільного розвитку середовища. Проте для формування Всеєвропейської екологічної мережі співвідношення природних ландшафтів, та ландшафтів, які зазнали антропогенного впливу, має становити 0,417:0,583, тобто пропорції мають бути змінені у бік їх урівноваження, що зменшить ентропійний показник до 0,383 та максимально наблизить його до показника структурної бездоганності.

Отже, для забезпечення ефективного управління земельними ресурсами необхідно прагнути до гармонізації внутрішніх пропорцій у структурі земельних угідь та агроландшафтів на національному та регіональному рівнях управління. Дослідження впливу пропорцій «Золотого перетину» у структурі земельного фонду для забезпечення сталого та еволюційного розвитку сільськогосподарських підприємств є основою для подальших досліджень.

Список використаних джерел:

1. Волькенштейн М.В. Энтропия и информация [Текст] / М. В. Волькенштейн. – М.: Наука, 1986. – 192 с.
2. Колков А. И. Гармонизация структуры как фактор экономического регулирования [Электронный ресурс] / А. И. Колков. – Режим доступа: http://kolkovsite.narod.ru/old/Notes/garm_struct.htm/ – Название с домашней страницы Интернета.
3. Земельний фонд та земельні відносини Харківської області: довідник [Електронний ресурс] / Відділ Держгеокадастру у Харківській області. – Режим доступу: http://www.kharkovzem.gov.ua/assets/files/PI/Dovidnuk_2013.pdf. – назва з екрана.
4. Про загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 2000-2015 рр.: Закон України [Текст] // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2000. – № 47, ст. 405.
5. Програма формування національної екологічної мережі в Харківській області на 2002-2015 рр. [Електронний ресурс] / Рішення Харківської обласної ради від 21 травня 2002 р. – Режим доступу: <http://ecodepart.kh.gov.ua/rehionalni-ekoprohramy/prohrama-formuvannia-natsionalnoi-ekolohichnoi-merezhi>. - назва з екрана.